

26.3.2020

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

TyV@eduskunta.fi

M 7/2020 vp**Valtioneuvoston asetus valmiuslain 95 §:n 2 momentissa säädetyn toimivaltuuden käyttöön otosta ja 96-103 §:n soveltamisesta****Yleistä**

Lääkäriliitto kiittää mahdollisuudesta lausua yllä olevasta valtioneuvoston asetuksesta koskien työvelvollisuutta.

Kyseisen asetuksen ytimenä on poikkeuksellinen tilanne, jonka myötä otettaisiin käyttöön uudenlainen palvelussuhteen muoto, työvelvollisuussuhde. Työvelvollisuussuhdetta ei ole säännelty missään muussa lainsäädännössä kuin nyt käsillä olevassa valmiuslaissa, eikä soveltamiskäytäntöä ole. Niinpä Lääkäriliitto haluaa tuoda esiin keskeiset huomioitavat asiat työvelvollisten osalta.

Lausunnossamme otamme myös kantaa jo kunnallisessa palvelussuhteessa olevien asemaan voimaan tulleen valmiuslain valossa.

Työvelvollisuudesta

Valmiuslain 14 luvun 101 §:n 1 mom. toteaa työvelvollisen palvelussuhteen ehtojen määräytyvän virka- ja työehtosopimusten ym. mukaan. Kuitenkin muistiossa todetaan seuraavasti: "Edellä mainitut työvelvolliseen työvelvollisuussuhteessa sovellettavat ehdot määräytyvät pitkälti työnantajaa joko työehtosopimuslain, työsopimuslain yleissitovuussäännöksen tai virkaehtosopimuslain mukaan sitovan työ- tai virkaehtosopimuksen mukaan."

Esitämme, että asia täsmennetään ja poistetaan "pitkälti" -sana. On ehdottoman tärkeää, että ryhmä, jonka kohdalla poiketaan perustuslain 2 luvun 18 §:n mukaisesta ammattinharjoittamisoikeuden vapaudesta, on ehdottoman turvattu vastaavilla palvelussuhteen ehdoilla *huomioiden myös paikallisesti sovitut ehdot* kuin mitä noudatetaan muihin työntekijöihin saman työnantajan palveluksessa, johon työvelvollisuus koskee.

Lääkäriliitto esittää, että työvelvollisten osalta vielä täsmennetään sitä, että heihin noudatetaan lainsäädännöllisestikin vastaavaa palvelussuhdeturvaa kuin muihinkin saman, työmääräyskohteen työnantajan vastaavaa työtä tekeviin (vrt. vuokratyöntekijöiden oikeudet käyttäjäyrityksessä). Lääkäriliitto huomauttaa, että valtaosa lääkäreistä työskentelee kuntasektorilla virkasuhteisina. On syytä täsmentää, noudatetaanko työvelvollisiin työsopimuslain vai viranhaltijalain määräyksiä. Lisäksi on syytä erikseen mainita, että työvelvollisuuden noudattaminen on laitton irtisanomisperuste työvelvollisen ns. oman palvelussuhteen osalta.

Valmiuslaki antaa laajat mahdollisuudet sille, minne työvoiman tarve voidaan kohdistaa työvelvollisuutta käyttäen. Tämän osalta tulee huomata, että tulee olla selvää ja erikseen määrättyä, mikä taho vastaa niistä kuluista, jotka työvelvolliselle aiheutuu niin matkustamisesta työvelvoitteen suorittamispäikalle kuin sieltä takaisinkin. Sama koskee mahdollisia majoitus- ja ruokailukuluja, päivärahaa ja muita työmääräyksen mahdollisesti aiheuttamia kuluja. Tulee myös määritellä, että työvelvollisen työaika alkaa hänen

lähtiessään työvelvollisuuden suorittamispaikalle ja päättää hänen palatesaan takaisin.

Lääkäriliitto painottaa, että on tärkeää myös huomioida, että työvelvollisen tilanne esim. perheen sairastumisen tai muun osalta voi muuttua työvelvoitteen aikana, joten oikeus vedota rajoitusperusteeseen valmiuslain 14 luvun 98 tai 99 §:n osalta tulee olla myös työvelvollisuussuhteen aikana.

Työvelvollisen osalta tulee lisäksi huomioida myös mahdollinen työaikojen yhteensovittaminen ja työkuormitus kokonaisuudessaan, jos henkilö tekee työtä sekä omalle työnantajalleen että myös työmääräyksen mukaiselle työnantajalle.

Kaikkienensa työvelvollisten osalta tulee huomio kiinnittää heidän yhtäläiseen tarpeeseensa koskien työsuojelua ja työturvallisuutta, kuten muistion tekstillä olikin tehty. Lääkäriliitto myös katsoo, että soveltamisohjeet olisi suositeltavaa tehdä yhteistyössä STM:n ja terveystieteiden kanssa.

Perustuslakivaliokunnan mietintö huomioon ottaen Lääkäriliitto katsoo, että asetuksen käyttöönottossa tulee seurata erityisen tarkasti työturvallisuuden toteutumista riskiryhmien osalta. Työturvallisuusmääräyksiä ei voida sivuuttaa tarveharkinnassa edes poikkeusolojen vallitessa. Käytännön tasolla tulee siten huomioida, keitä voidaan sijoittaa potilastyöhön huomioon ottaen työhön velvoitettavien terveydentila ja muut mahdolliset rajoitteet. Lisäksi on syytä kiinnittää huomiota työvelvollisten työoloihin. Esimerkiksi suojaimia on oltava riittävästi ja potilaskontaktien määrää on seurattava ja tarpeen mukaan rajoitettava myös muilla kuin riskiryhmillä.

Lääkäriliitto korostaa, että edellä mainitut työturvallisuusseikat erityisesti riskiryhmille mutta muillekin, samoin kuin suojavälineiden riittävyys, tulee huomioida kaikkien työntekijöiden työskentelyssä palvelussuhteen muodosta riippumatta.

Valmiuslain 14 luvussa ei ole asetuksenantovaltuutta. Työvelvollisuutta koskevia säännöksiä ei voida täsmentää muistion mukaan valtioneuvoston asetuksella. Työvelvollisuuden osalta voidaan antaa vain sen käyttöönottoasetus. Tältä osin Lääkäriliitto kehottaa kuitenkin työvoimaviranomaisia laatimaan yhdenmukaiset nyt vallitsevaan, koronan johdosta aiheutuneeseen poikkeustilaan soveltuvat ja tarpeen mukaan täydennettävät soveltamisohjeet työmääräysten antamisesta. Samassa yhteydessä huomioitava käytännön tasolla edellä mainitut seikat.

Valmiuslain soveltamisesta

Valmiuslain käyttöönoton yhteydessä annettiin 17.3.2020 valtioneuvoston asetus koskien valmiuslain 93 ja 94 §:iä. Välittömästi tämän jälkeen on ilmennyt laajoja pyrkimyksiä sivuuttaa lääkäreitä koskevia palvelussuhteen ehtoja merkittävästi laajemmin kuin mitä po. asetus on sallinut. Näin myös työpaikoilla, joilla koronavirus ei vielä ole aiheuttanut lisätyön tarvetta.

Saamiemme yhteydenottojen perusteella lääkärikuntaa on mm. joissakin tapauksissa pyydetty olemaan myös jatkuvassa valmiudessa ja olemaan esimerkiksi siviilipuhelimen kautta jatkuvasti tavoitettavissa. On kuitenkin tärkeää huomioida, että myös terveydenhuollon henkilökunnalle mahdollistetaan riittävä lepo, jotta he pysyvät toimintakykyisinä. Toimenpiteet val-

miuden ylläpitämiseen tulee mitoittaa oikein tarpeettoman kuormituksen välttämiseksi.

Perustuslakivaliokunnan mietinnön 2/2020 mukaan valtioneuvoston on seurattava tarkkaan valmiuslain ja siinä säädettyjen valtuuksien käytön soveltamisedellytysten täyttymistä sekä soveltamisessa mahdollisesti havaittavia ongelmia. Lääkäriliittoon tulleiden tietojen mukaan on syytä täsmentää, että nämä valmiuslain mahdollistamat poikkeamat ovat nimenomaisia, mainituista laeista tehtyjä poikkeuksia, eivätkä laajenna työnantajien oikeuksia enemmälti.

Kunnioittavasti

Suomen Lääkäriliitto

Laura Lindholm
neuvottelujohtaja